

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. julija 1856.

Ali se smé v drevnem sadišču ali vertni šoli zraven drevja še kaj družega saditi?

Da se na ta vprašanje pravo odgovori, je treba, da se razloži vprašanje na dvoje:

1. ali se dá v drevnih sadiščih med verstami mladih drevés brez škode saditi ali sejati kako drugo rastlinje?

2. ali naj ostanejo v drevnih sadiščih tisti prostori prazni, kjer so poprej drevesica stale, ali naj se obsadé s čim drugim?

Na obojno vprašanje se zamore reči: „da! Kakošno zelenjad ali sočivje vmes vsaditi v drevno sadišče ne škoduje drevescem, marveč še hasni (koristi) na marsiktero stran.“

Ker pa samim besedam „to je takole in ne drugač“ ne verjame vsakdo, je treba, da vsaka reč se do dobrega dokaže. Pri poljedelstvu in vertnarstvu posebno ne velja nič, kar ni po gotovih skušnjah poterjeno; marsikaj se ravna že sto let po starem kopitu in misli se, da tako je naj bolje in tako mora biti, pa ne drugač. Al pomota, če je tudi sto let stara, ostane vendar le pomota in ni zatega voljo resnica.

Poglavitna pomota v 1. delu vprašanja je to, da se čas ni prav razločil, kdaj se smé kaj družega v drevno sadišče ali vertno šolo saditi. Ako se to o pravem času ne stori, ne koristi, ampak škoduje drevjiču. Pravijo: „drevesca so še majhne, ne potrebujejo še veliko prostora, tedaj naj se prostor vmes prvo leto obsadí z zelenjadjó ali kakošnim sočivjem“. Al -- ki tako govore, se motijo, in če so ravnali tudi že veliko let tako, so ravnali vedno le napačno, zakaj ravno narobe je pravo. Ne uni, ki pravi: „drevesca so majhne, ne potrebujejo še veliko prostora“ itd. ima prav, ampak ta, ki takole govori: „mlade drevesca so bile še le lansko jesen ali morebiti še celó letošnjo spomlad vsajene, še tedaj niso dosti razprostirile svojih koreninic; ako se sedaj zemlja vmes drevja obsadí, postavimo, s sočivjem, ki močno raste, bo perje njegovo mlademu in še malo ukoreninjenemu drevju zunaj zemlje ravno tako škodovalo, kakor mu škodujejo korenine njegove pod zemljo, — tedaj je pravo le tole:

Smé se smé med drevesca v drevnem sadišču sočivje ali kaka druga zelenjad sejati ali saditi, al prvo leto potem, ko je bilo drevjiče sajeno, se ne smé to nikdar storiti.

Če pa je zemlja v vertni šoli prav dobra, se smé tudi prvo leto prostor okoli drevja s špinačo obsejati. Al treba je, da špinačno seme se zgodaj seje; kakor hitro so ene verste drevja vsajene in se zemlja okoli njih ne bo več poeptala, naj se to stori.

Razun tega pa še nekaj, brez kterega se tudi špinačno seme ne smé sejati. Kadar je špinača tako velika zrastla, da je za kuho, se mora vsa na enkrat — pa ne malo po malem — in vsa na en dan tako globoko doli porezati, da korenine ne poganjajo več. Zemlja med drevjem se potem tako plitvo odkoplje, da se špinačne koreninice ne dotaknejo; one bojo potem kmali v zemlji zgnjile, bojo drevesnim koreninam dober gnoj in jim pomagale, da bojo lože pod zemljo

se vrinile, gotovo pa mladim drevescem manj škodovale, kakor če jih plevél prav zaraste in zatara.

Ali je že v drugem letu po vsadbi drevés prav, da se prostor med njimi s sočivjem obseje, to pa se ravna po lastnosti drevesic, ki jih ima gospodar v vertni šoli. Ako ima take drevesa, ki ne potrebujejo cepljenja, se ni nobene škode bati, ako se med nje seje kaj družega, zakaj drevesne korenine so že dosti globoko v zemljo segle in se pod njo razširile, korenine družih sadežev jim tedaj nič škodovati ne morejo; — tudi serkajo te vés drug živež iz zemlje kakor une, in jim pridejo, kakor smo gori pri špinačnih koreninah rekli, na dobro. Vse eno je pa, ali so drevesca, ki požahnjenja ne potrebujejo, iz mladik (natičev) izrejene, domá v hiši cepljene ali iz žlahnih pešk ali košic izrejene drevesa, ktere so še le potem za cepljenje namenjene bile, ko so že prvi sad rodile in se je gospodar prepričal, da je treba jih cepiti. Nobenemu sadnemu drevju ne škoduje cepljenje tako kakor češnjam; pa tudi pri nobenem drugem sadji se ne more tako gotovo pričakovati, da iz pešek žlahnega sadú se bojo izredile nove drevesa, ktere bojo donašale ravno tako žlahen ali pa še bolji sad, kakor iz košic pri češnjah. Al košice se morajo izbrati od naj boljnjih češinj. Če jih tudi ne cepiš, boš vendar imel še boljše češnje kakor so marsiktere drevesa, ki se pod različnimi imeni za žlahne prodajajo. In če bi utegnulo spodleteti, da ti sad necepljenk ne dopada, saj nisi nič zamudil, ker zmiraj še zamoreš češnjo pri glavi (in der Krone) cepiti.

Kaj prav bi bilo, da gospodarji, kteri imajo radi to prijetno poletinsko sadje, bi nabirali košice žlahnih češinj in mnogoverstne plemena posebej sadili, kakor je nekđaj delal baron Truhses, kteri se je s posebnim veseljem pečal s češnjevim drevjem. Kdor želi si zarediti dobrih češinj, naj sadí mnogoverstne plemena posebej, tiste, ki so mehkega mesa posebej, hrustavke spet posebej in višnje tudi drugam. (Konec sledí.)

Pijača iz brinja *).

V 48. listu omenja „novičar iz Istre“ od tebe in marsikter radovedež, ki te še ne pozná, si je znabiti mislil, kako nek se napravljáš. Naj mu jez s par besedami to povém: „Nabere se starič ($\frac{1}{3}$ Merling) brinja (pri nas se imenuje smreka) na pol zrelega pa tudi dobro zrelega skupej, dene se ga le samo en polič stolčenega v zdrav in čist vinsk sodec, in odmah (precej) se zakuha ena brenta (20 bokalov) vode; vlije se voda vrela v sodec na brinje, kteri se berž terdo zamaši, da ne zgubi duha. Tako naj stoji in se skupaj kuha 3 do 4 dni, in potlej vzemi še toliko frišne vode, kolikor si pervikrat kuhane vzela, odmaši sodec in vlijjo na ono prvo zmes in dobro sopet zamaši. Do 8 ali 10 dni je gotova ta pijača; odtoči si je in pij brez pretakanja ali da bi brinje vèn vzela. Pazi, da sodec ne pustiš odmašen, da se ti pijača ne pokvari; le toliko si natoči en-

*) Ta pijača, od ktere se v poprejšnih časih ni slišalo nič, je zdaj zlo občna v Istri; popotniki pravijo, da se v Vodinjenu, tergu istrijskem, blizo Pule tudi prodaja po 14 kr. Zdrava mora biti, ker se menda lekarnice pritožijo, da malo zdravil prodajo, od kar se ta nova stvar pije. Pis.

krat, kolikor misliš popiti, da se ti ne zduši in v nič ne pride, tudi preveč si ne napravljaj te pijače, da se ti ne skisa in ti ne zasmerdi; bolje je po malem je napravljati in večkrat, saj ne prizadene dosti truda. Da pa dobi lepo barvo ta pijača, dajo enmalo brazilike v posebnem lončku kuhati, in primešajo potem to rudečo vodo oni pijači; res je take barve, da bi mislil, da imaš marun (Marwein) na mizi; tako pobarvano čisto vodo piti je sedaj tudi v navadi pri mornarjih na barkah. Da ima pa ta pijača prijeten duh in da je sladka, devajo v njo al enmalo sladkora ali rožičev in pa limon. Kadar se vsa pijača iz sodca popije, se more spet na staro brinje frišne vode naliti in piti, nar boljše je pa vse čisto frišno si napraviti. J. Sajovec.

Gospodarske skušnje.

(Da se červ lesa ne loti), naj se les postavi pokonci pa tako, da je verh ali glava debela pri tleh. To smo že povedali v „Novicah“; sedaj pa še povemo, da to je poterjeno od več strani. Zakaj pa se červ ne loti tako postavljenega debela? Na to vprašanje je odgovoril dr. Finkelmann, da zato ne, ker červa z njegovim nježnim gobčikom težko stane, da bi les glodal stremenu nasproti (gegen die Faser).

(Kako lečo sejati na visokih krajih), kjer je zemlja za-njo pripravna, namreč pešena ilovca ali ilovčna kremenina, priporoča v časniku „Landw. Jahrb. für Ostpr.“ neki kmetovavec takole: Leča potrebuje pirnice čisto njivo, tedaj se seje naj bolje za krompirjem; bolje kot vsako drugo sočivje se obnaša ona tudi na pustejši zemlji; lapor (soldan) se ji dobro prilega in tudi suhi pešeni homci z apnico. Seje se v prvi polovici mesca maja, in kadar je povlečena bila, se povali, da začne hitreje kaliti in da se zatara plevél. Prav dobro ji dé, ako se njiva potrese s košeno moko ali s pepélom. Gips ji pomaga bolj k perju kakor k zernu. Prav dobro je tudi, ako se leča seje pod ječmen ali jaro rež, ker precej ob enem zori ž njima. Berž ko začne stročje rumeneti, naj se domú spravi, ker takrat se ne pogubi dosti semena, in taka leča se prav mehko kuha.

Zdravilska skušnja.

(Če človeka zob hudo boli), naj kane na šopek pavole 3 do 4 kapljice tiste tekočine, ki se v apoteki pod imenom kloroform dobiva; pavolo naj potem vtakne v uho na tisto stran, kjer ga zob boli. Ko bi trenil, neha včasih potem zob boleti, ali ga saj potolaži; da pa popolnomajenja, naj se ponavlja tako dolgo, da neha. Kloroform (to je, tista nedavno najdena stvar, s katero se človeku in živini lahko vès občutek vzame, ako se je navdiha) napravi v ušesu veliko vročino, pa ne boli in nič ne škoduje. — Tako svetuje dunajski zdrav. časnik „Med. Wochenschrift“, na kterege se smémo zanašati. Razglašamo pa ta pomoček zatega voljo, ker je večkrat težko gotovega zdravila zoper hude zobne bolečine najti, in ker se nam svetovani pomoček vès pripraven zdí.

Ozír v stare čase.

Začetek Carigrada. (Serbska pravlica.)

Carigrada — tako pripoveduje pravlica — niso ljudje zidali, ampak mesto se je samo po sebi postavilo. Neki car namreč jezdi na jelenov lov, in zagleda poleg košatega germa mertvaško glavo, po kateri z mečem serdito useka. Zdaj zdobljena čepinja spregovori, pa pravi: „zakaj me sekaš in drobiš, ker ti tudi mertva škodovati zamorem?“ Car to slišati stopi raz konja, glavo pobere in jo v svoji lovski torbici domú nese. Domú pridši jo v razbeljeni peči sožgè v droben prah stolčeno in v papirček zavito skerbno v skrinji hrani. Nekoliko časa potem se na pot podá. Njegova že odrašena hči najde ključé, odpre skrinjo, in išče

po nji to in uno. Ko pa papirček s prahom najde, in ker ni vedila, kaj bi utegnilo biti, oslini iz ženske radovednosti svoj perst, se z njim praha dotakne in ga pokusi. Kmalí potem je prišla v drugi stan (noseča je bila), in po dolgem in natankem preiskovanji je oče spoznal, da je mertvaška glava tega kriva. Deklica je sinka porodila. Ko je enega dné car tega otroka pestoval, ki je komaj tri mesce star bil, ga dete močno za brado pocuka. Car bi se bil rad prepričal, ali je dete to s pomislíkom ali zgolj le iz nevednosti storilo. Zato ukaže dvé posodi prinesti: eno z gorečim ogljem, drugo pa z dragimi zlati napolnjeno, misleč: ako je dete nevedno, bo gotovo po oglji, nasproti pa po bliščih zlatih seglo. Ko so obé posodi pred otroka postavili, je hipoma po zlatih segel, in na oglje se še ozerl ni. Zdaj se začne bati, da bi se ne spolnile besede, ki jih je mertvaška glava zažugala. Ko je fantek odrastel in leta verlega mladenča nastopil, ga car po svetu pošlje, rekoč: „Potovaj brez počitka, dokler kraja ne najdeš, kjer se bo dvojno zlo sprijemalo“. Semtertje po svetu potovaje pride mladenec na ravno ta kraj, kjer zdaj Carigrad stoji. Tukaj najde velik ternov germ, krog kterege se je dolga pisana kača vila, tako, da je kača tern grizla, tern pa kačo pikal. Mladeneč to vidi in reče: „tukaj moram ostati!“ In, ko se krog oberne, zagleda zid, ki se je od njegovega herbta do ternovega germa razprostiral.

Od tega zida, pravijo, da se še zdaj ostanki vidijo.

Ni ga mesta na svetu, ktero bi bilo tolikokrat od sovražnika stiskano, in z vojsko obleženo, kakor Carigrad. Dvakrat so ga stari Gerki po Alcibiadu in Filipu, trikrat rimski cesarji: Severi, Maksimini in Konstantin, enkrat Latinci, tudi Perzijani, Avari, Slavijani, — dvakrat Bulgarci, sedemkrat Arabci in trikrat Ozmani z vojsko stiskali. Vidil je Carigrad starogerške vojskovodje in starorimske cesarje, novorimske cesarje in novogerške vladarje, perzijanske kozroe in arabske kalife, bulgarske kralje in slovanske kneze, beneške dožete in francozke grofe, avarske šakane in ozmanske sultane krog svojega zidovja stati, in štiri in dvajsetkrat obležen, je bil le šestkrat, namreč: od Alcibiada, Severa, Konstantina, Dandolota, Mihela Paleologa in Mohameda II. premagan. — Kakošna osoda mu v prihodnjic bode, kdo vé? Ant. Namre.

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Dalje.)

Razkačeni škripljejo francozki zapovedniki nad tem odgovorom, zakaj sramotno bi bilo, ako bi 6000 vojakov (toliko močno je bilo sovražno kerdelo) se moglo leseni terdjavici in pešici ljudi umakniti in se nazaj verniti proti Gorici. Francozi toraj z vso mogočo silovitostjo in močjo ponovijo strel iz topov; v tem pa se tudi razdelijo okoli Predila po vseh bližnjih klancih, grapah in gojzdih čete za naskok. — Kakor pred divjim viharjem na morji neka potuhnjena tišina vso okolico obdaja, tako so tudi zdaj za malo časa topovi utihnili; na dano znamenje pa mahoma enako divjemu zalivu med ropotanjem bobnov in strašnim vpitjem privrejo sovražniki od vseh strani in ukupno na kladaro udarijo. Topovi in puške posadnikov strašno poderajo sovražne verste; na kupe jih leži mertvih, in akoravno nove čete napolnujejo izpraznjene rede, tudi te zadene tista osoda. Pa — tudi naši padajo. Strašna morija divjá na obedveh stranéh, zakaj vsi se bijejo kakor besni oroslani. Poslednjič prederó sovražniki pregrade iz kolov, s katerimi je dvor kladare zagrajen bil. Nov boj se tukaj začne, vendar naši še ne omagujejo. Skoraj že pričnejo Francozi dvomiti da bi mogli kladare polastiti se, pa — kar hipoma zaženejo veseli vriš. 4 kompanije lovcov so bile prilezle visoko na kladaro. Od tam so metali slamnate, s smolo okapane vence na kladaro in vspeši se jim, zažgati jo. Požar, od močnega viharja gojen in razpihan, se mahoma razširi na vse strani; da bi pa tudi našim gasenje zadržavali in ubranili, planejo Francozi vnovič z divjim naskokom proti kladari.